

**PRACA Z UCZNIEM O SPECJALNYCH POTRZEBACH
EDUKACYJNYCH.
DOSTOSOWANIE WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH DO POTRZEB I
MOŻLIWOŚCI PSYCHOFIZYCZNYCH I EDUKACYJNYCH UCZNIÓW**

Załącznik do Planu Działań Wspierających dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Opracowała: mgr. Agnieszka Kurpias-Peda – psycholog

Zgodnie z Rozporządzeniem MEN z dnia 17 listopada 2010r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno - pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U Nr 228, poz. 1487) publiczne przedszkola, szkoły i placówki o których mowa w [art. 2](#) pkt 3, 3a, 5 i 7 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, zwane dalej „placówkami”, udzielają i organizują uczniom uczęszczającym do przedszkoli, szkół i placówek, ich rodzicom oraz nauczycielom pomoc psychologiczno-pedagogiczną na zasadach określonych w rozporządzeniu.

Zgodnie z w.w rozporządzeniem szkoła ma obowiązek udzielić pomocy psychologiczno- pedagogicznej adekwatnej do przeprowadzonego rozpoznania lub diagnozy uczniom mającym trudności w uczeniu się, uczniom z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi oraz uczniom ze specyficznymi trudnościami w nauce.

Pomoc uczniom udzielana jest indywidualnie bądź grupowo. W zależności od rodzaju dysfunkcji dostosowuje się proces edukacyjny tj. zasady, metody, formy, środki oraz wymagania edukacyjne.

Uczeń słaby

Zakres dostosowania	Zasady	Metody	Formy	Środki dydaktyczne
-stosowanie jasno sformułowanych poleceń i instrukcji, -częste sprawdzanie stopnia ich zrozumienia, -dzielenie materiału na małe partie i systematyczne sprawdzanie czynionych postępów, -stosowanie pytań naprowadzających	- stopniowania trudności, -afirmacji, systematyczności i ciągłości, - pozytywnych wzmocnień, -pomocy koleżeńskiej	- polisensoryczna, -poglądowa, -praktycznego działania, -aktywizująca.	-indywidualna, jednorodna, -grupowa	Audiowizualne, plansze dydaktyczne, karty pracy (fiszki), gry dydaktyczne

Uczeń z zespołem ADHD

Zakres dostosowania	Zasady	Metody	Formy	Środki dydaktyczne
<p>-wyznaczanie uczniom konkretnego celu i dzielenie zadań na mniejsze możliwe do zrealizowania etapy</p> <p>-pomaganie uczniowi w skupieniu się na wykonywaniu jednej czynności,</p> <p>-wydawanie jasno sprecyzowanych poleceń (na raz tylko jedno polecenie),</p> <p>-skracanie zadań poprzez dzielenie ich na mniejsze zadania cząstkowe,</p> <p>-zadawanie małych partii</p>	<p>-kontrakt z klasą i nauczycielem dotyczący przestrzegania ustalonych norm postępowania w czasie lekcji i przerw,</p> <p>-stopniowania trudności,</p> <p>-systematyczności nauczania,</p> <p>-powiązania teorii z praktyką,</p> <p>-stały kontakt z rodzicami</p> <p>„Zeszyt</p>	<p>-ekspresyjna, -poglądowa, -aktywizująca procesy poznawcze, -słowne (dyskusja, pogadanka heurystyczna</p> <p>-angażowanie ucznia w odpowiedzialne funkcje</p>	<p>-indywidualna -z włączeniem do małej grupy.</p>	<p>Plan pracy dnia lub lekcji, karty pracy z konkretnie i precyzyjnie sformułowanymi poleceniami także słownymi, codzienne ocenianie za osiągnięcia, wprowadzanie jak najmniej zmian w otoczeniu, eliminowanie rozpraszających odgłosów, przedmiotów, dekoracji.</p>

<p>materiału -sprawdzanie stopnia zrozumienia wprowadzonego materiału, -zmniejszanie materiału przepisywanego z tablicy do zeszytu, -dokonywanie modyfikacji ćwiczeń i zadań -skracanie zadań i prac domowych na mniejsze zadania cząstkowe, -dzielenie dłuższych sprawdzianów na części, wydłużanie czasu odpowiedzi, przypominanie o sprawdzaniu,</p>	<p>korrespondencji”.</p>			
---	--------------------------	--	--	--

Uczeń słabowidzący

Zakres dostosowania	Zasady	Metody	Formy	Środki dydaktyczne
<p>-przekazywanie treści w formie ustnej, w zależności od potrzeb</p> <p>przekazywanie informacji w formie pisemnej (powiększona czcionka),</p> <p>-podawanie jasno sprecyzowanych instrukcji i poleceń,</p> <p>-wprowadzanie wielozmysłowego poznawania rzeczywistości</p>	<p>-indywidualizacji warunków nauki i pracy (odpowiednie miejsce w klasie, dobór oświetlenia),</p> <p>-stopniowania trudności,</p> <p>-systematyczności,</p> <p>-pomocy koleżeńskiej</p>	<p>polisensoryczne,</p> <p>-samodzielne dochodzenia do wiedzy,</p> <p>-podające (opis, instrukcja, opowiadanie)</p> <p>-ekspresja techniczna (glina</p>	<p>indywidualna grupowa.</p>	<p>Teksty z powiększonym drukiem, praca z komputerem, kasety magnetofonowe płyty CD, odpowiednie oprzyrządowanie</p>

-wykorzystywanie programów edukacyjnych dostosowanych do możliwości i umiejętności ucznia,
- pomoc przy organizowaniu własnego warsztatu pracy poprzez wskazywanie właściwych metod.

Uczeń słabosłyszący

Zakres dostosowania	Zasady	Metody	Formy	Środki dydaktyczne
<p>- trudności w zakresie myślenia, rozumienia związków przyczynowo-skutkowych, -podawanie prostych informacji i informacji w formie pisemnej, wzbogacanie ich ilustracją lub symbolem wyuczonym, - wydłużenie czasu na podjęcie decyzji, udzielenie odpowiedzi wykonanie zadania,</p>	<p>-indywidualizacji, -stopniowania trudności, -systematyczności, -pozytywnych wzmocnień, -doboru odpowiedniego miejsca w klasie (2 ławka przy oknie</p>	<p>-wizualizacji, -poglądowe, -praktycznego działania, -aktywizujące, polisensoryczne, -wiązania teorii z praktyką</p>	<p>-indywidualna, -zespołowa.</p>	<p>Obrazki, ilustracje, etykiety, karty pracy, środki audiowizualne, komputer</p>

<ul style="list-style-type: none"> - wypracowanie płaszczyzny porozumienia pozawerbalnego dostosowanego do potrzeb i możliwości dziecka, - pomoc przy organizowaniu własnego warsztatu prac poprzez wskazywanie właściwych metod.				
--	--	--	--	--

Uczeń zdolny

Zakres dostosowania	Zasady	Metody	Formy	Środki dydaktyczne
	-indywidualizacji, stopniowania trudności, -systematyczności, -udzielania pomocy koleżeńskiej, -powierzanie odpowiedzialnych ról.	-aktywizujące, -problemowe, -praktycznego działania.	-indywidualna (asystent, lider), -grupowa.	Zadania o zwiększonym stopniu trudności (karty pracy), -teksty źródłowe - analiza, -uczestnictwo w konkursach, olimpiadach przedmiotowych artystycznych, -wykorzystanie albumów, encyklopedii, programów multimedialnych,

				-przynależność do kół zainteresowań
--	--	--	--	---

Ogólne zasady organizacji pracy ucznia zdolnego.

- utrzymanie wysokiego poziomu stawianych zadań podczas lekcji, zapewnienie zajęć dodatkowych, rozwijających zainteresowania i uzdolnienia,
- uczenie obszerniejszego materiału, zapewnienie udziału w konkursach i olimpiadach przedmiotowych,
- powierzanie dodatkowych, odpowiedzialnych zadań - redagowanie gazetki szkolnej, pomoc kolegom w nauce, udział w projektach,
- kształtowanie uczenia jako procesu badawczego, stawianie ucznia wyzwań intelektualnych,
- nagradzanie ucznia adekwatnie do jego osiągnięć,
- traktowanie pomysłów ucznia dotyczących nauki z powagą i życzliwością,
- pamiętanie o emocjonalnym i społecznym rozwoju ucznia.

Specyficzne zaburzenia umiejętności szkolnych – dysleksja

TRUDNOŚCI WYSTĘPUJĄCE W NAUCE PRZEDMIOTÓW

1. Trudności w rysowaniu jako czynności

- trudności w rozplanowaniu rysunku,
- zbyt silny lub zbyt słaby nacisk ołówka,
- zmiany kierunku w rysunkach (błędny kierunek odwzorowywania).

2. Trudności w nauce języków obcych, które cechuje znaczna rozbieżność między wymową a pisownią wyrazów

- symptomy takie jak w języku polskim.

3. Trudności w uczeniu się pamięciowym

- nauka wierszy,
- ciągi słowne (np.: nazwy miesięcy, dni tygodnia).

4. Trudności w edukacji społeczno-przyrodniczej

- utrudnione czytanie mapy,
- niewłaściwa orientacja w stronach świata.

5. Trudności w nauce geometrii

- zmiany kierunku w rysunkach geometrycznych,
- trudności w różnicowaniu kształtów geometrycznych,

- zakłócenia orientacji i wyobraźni przestrzennej,
- trudności w rozumieniu pojęć geometrycznych (utrudnione przyswajanie werbalne).

6. Trudności występujące na zajęciach ruchowych

- błędne rozumienie instrukcji ćwiczeń spowodowane słabą orientacją w schemacie ciała i przestrzeni,
- obniżona sprawność ruchowa (utrudnia ona wykonywanie większości ćwiczeń).

7. Nierównomierna koncentracja uwagi i wolne tempo pracy.

8. Występowanie dysleksji o podłożu emocjonalnym.

9. Błędy w pisaniu , które ujawniają przewyciężone wady wymowy.

Prawa i obowiązki ucznia z dysleksją

Zgodnie z obowiązującymi rozporządzeniami uczeń z dysleksją ma prawo do:

- wczesnej diagnozy
- wczesnej, specjalistycznej interwencji (udział w zajęciach terapii pedagogicznej, ćwiczeniach korekcyjno- kompensacyjnych),
- dostosowania wymagań szkolnych i sposobu oceniania do możliwości ucznia
- zwolnienia ucznia z nauki drugiego języka obcego, w przypadku ucznia ze stwierdzoną głęboką dysleksją (należy dostarczyć do szkoły pisemny wniosek rodzica i opinię wydaną przez poradnię)
- wyrównywania szans podczas egzaminów (sprawdzianu po szkole podstawowej, egzamin gimnazjalny i maturalny).

Dostosowanie wymagań do specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów z dysleksją, to:

1. **Zindywidualizowanie wymagań w zakresie treści programowych** (sprowadza się to do jego rozszerzenia, gdyż do podstaw programowych powinno się dodać ćwiczenia korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, eliminujące zaburzenia i wspierające rozwój funkcji uczestniczących w czytaniu i pisaniu; z drugiej strony konieczne jest też ograniczenie, np. możliwość rezygnacji uczenia się drugiego języka obcego, zgodnie z rozporządzeniem MENiS z 2002r.

Ponadto indywidualizacja może polegać na:

- realizacji dodatkowych ćwiczeń w czasie lekcji i w domu (przy współpracy z rodzicami),
- częstszym odpytywaniu i bazowaniu przy ocenianiu na jego ustnych wypowiedziach,
- wydłużaniu czasu na prace pisemne (w trakcie sprawdzianów, klasówek),
- zezwalaniu na przygotowanie prac pisemnych z pomocą komputera(w przypadku dysgrafii)

-stopień „za ortografię” powinna zastąpić opisowa ocena samodzielnej pracy ucznia wniesionej w poprawę błędowi pracę nad ortografią

2. **Zindywidualizowanego systemu wymagań i oceniania** (obejmuje on obniżenie wymagań w zakresie poziomu ortografii)

- Prace pisemne nauczyciel ocenia przede wszystkim pod względem poprawności treści i kompozycji, nie obniża oceny z powodu błędów ortograficznych. Docenia walory bogatego słownictwa, ciekawe przemyślenia, poprawną budowę stylistyczną, poprawność toku myślenia i wnioskowania.

- W przypadku przedmiotów ścisłych ocena poprawności rozumowania, trafność interpretacji zagadnienia jest przedkładana nad ocenę szczegółowej poprawności zapisu symboli i znaków graficznych, braku dokładnych obliczeń, mylenia stron równania itp.

- W przypadku nauki języków obcych trzeba liczyć się ze szczególnymi trudnościami w zapamiętywaniu pisowni i wymowy; nauczyciel powinien zwracać uwagę głównie na poprawną wymowę i konwersację.

- W ocenie wiedzy ucznia dyslektycznego powinny dominować odpowiedzi ustne i testowa forma sprawdzianów.

- Wobec ucznia dyslektycznego nauczyciel nie stosuje (o ile to możliwe) presji czasowej.

- 3. Metod nauczania dostosowanych do możliwości uczenia się tych dzieci** (szczególnie skuteczne są tu metody polisensorycznego, czyli wielozmysłowego, uczenia się, angażujące jednocześnie wiele zmysłów: wzrok, słuch, dotyk, kinestezję- odczuwanie ruchu, węch. Inne efektywne sposoby uczenia włączają metody interaktywne, np. technika czytania w parach oraz metody nawiązujące do stylu uczenia się danego dziecka, bazujące za dobrze rozwiniętych funkcjach- mocnych stronach rozwoju.
- 4. Odmiernych rozwiązań organizacyjnych** (to prowadzenie terapii w formie grupowej, gier towarzyskich, przyznanie uczniowi dłuższego czasu na opanowanie materiału, a także dostosowanie warunków zdawania egzaminów zewnętrznych: sprawdzianu po szkole podstawowej, egzaminu gimnazjalnego i matury, do specjalnych potrzeb tych uczniów przez wydłużenie czasu pisania egzaminu, głośne odczytanie tekstu zadań przez egzaminującego, wpisywanie odpowiedzi na karcie z zadaniami, bez

konieczności identyfikowania odpowiedniego miejsca na arkuszu odpowiedzi).

WSKAZÓWKI DO PRACY Z UCZNIEM DYSLEKTYCZNYM

1. W sposobie oceniania uczniów dyslektycznych powinno uwzględnić się różnorakie czynniki wpływające na jakość pracy i docelowo złożony wysiłek – ocena w głównej mierze powinna dotyczyć poprawności wypowiedzi ustnych i strony merytorycznej prac pisemnych.
2. Nie należy ograniczać możliwości i zainteresowań humanistycznych uczniom, u których jedynym mankamentem jest dysortografia.
3. Należy kontrolować stopień zrozumienia samodzielnie przeczytanych poleceń, szczególnie podczas sprawdzianów.
4. Wskazane jest ograniczenie tekstów do czytania i pisania na lekcji do niezbędnych notatek, (można dać uczniowi gotową notatkę do wklejenia).
5. W przedmiotach ścisłych podczas wykonywania operacji wymagających wielokrotnych przekształceń, należy umożliwić uczniowi ustne skomentowanie wykonywanych działań.

W ocenie pracy ucznia wskazane jest uwzględnienie poprawności toku rozumowania, a nie tylko prawidłowości wyniku końcowego

6. Uczniowie z mikrodeficytami mają często problemy w nauce języków obcych, stąd ważne jest skoncentrowanie się na nauce tylko jednego języka obcego.
7. Wszelkie sprawdziany pisemne są niezwykle stresujące dla uczniów dyslektycznych. W związku z tym konieczne jest wydłużenie limitu czasu na pisanie sprawdzianów, ocenianie na jednakowych prawach brudnopisu i czystopisu, zastąpienie pisania ze słuchu pisaniem z pamięci.
8. Ze względu na występującą dysleksję nie należy odpytywać uczniów z czytania głośnego przed zespołem klasowym.
9. Wskazane jest kierowanie procesem samokształcenia i samokontroli, wyrabianie nawyku pracy ze słownikiem i uzmysławiania praktycznej wartości korzystania z zasad i reguł ortograficznych
10. U uczniów z poważną dysgrafią wskazane jest zastąpienie niektórych sprawdzianów pisemnych indywidualnych sprawdzianami ustnymi, można też zaakceptować pismo drukowane lub na komputerze.

Uczeń przewlekle chory

Choroby przewlekłe, np. astma, epilepsja, cukrzyca, choroby serca i innych narządów.

Choroby przewlekłe charakteryzuje:

- długi okres trwania
- nieodwracalność zmian w organizmie
- konieczność stałego leczenia
- częste pobyty w szpitalach, sanatoriach (nieobecności).

Charakterystyka ucznia przewlekle chorego:

- odczuwanie dolegliwości, ból, mniejsza wydolność fizyczna
- częste wizyty u lekarzy, pobyty w szpitalach, sanatoriach, częste nawroty choroby,
- luki w realizacji programu edukacyjnego,

- uzależnienie od dorosłych, zwłaszcza rodziców, mała samodzielność, bierność,
- niepokój o siebie i o swoją przyszłość, poczucie zagrożenia
- zagrożone zapewnienie dziecku podstawowych potrzeb: bezpieczeństwa, przynależności, akceptacji, uczucia miłości, ruchu,

Istota działań pedagogicznych:

- wspomaganie procesu leczenia,
- respektowanie wydolności wysiłkowej ucznia,
- wspomaganie procesu adaptacji dziecka, umożliwienie pozytywnych przeżyć rówieśniczych, (pamiętanie o uczniu, gdy nie ma go w szkole- telefony, odwiedziny)
- stwarzanie atmosfery bezpieczeństwa,
- wyrabianie aktywnej postawy ucznia w stosunku do nauki i procesu leczenia,
- usprawnianie zaburzonych funkcji,
- korygowanie nieprawidłowości rozwojowych w sferze intelektualnej i osobowościowej,
- kompensowanie defektów fizycznych i psychicznych,

- kształtowanie prawidłowego obrazu choroby i własnej osoby, przezwyciężanie poczucia zmniejszonej wartości,
- ścisła współpraca z rodziną ucznia

➤ **Niepowodzenia edukacyjne**

Zasady pracy z uczniem wzmacniające jego motywacje do nauki.

1. Uczniowie są motywowani przez takie sytuacje i czynności, które:
  - skłaniają do tego, by osobiście i aktywnie zaangażować się w naukę,
  - pozwalają na własny wybór i podejmowanie decyzji zgodnie z możliwościami i z wymogami zadania.
2. Motywacja uczniów zwiększa się, gdy postrzegają zadania szkolne jako:
  - bezpośrednio lub pośrednio związane z osobistymi potrzebami, zainteresowaniami i celami,
  - mające właściwy poziom trudności, tak, że można liczyć na wykonanie zadania.
3. Naturalna uczniowska motywacja do uczenia się może być wzbudzona w bezpiecznym, pełnym zaufania otoczeniu, charakteryzującym się następującymi cechami:

- dobre stosunki z dorosłymi, którzy zauważają możliwości ucznia,
- takie wybieranie i wspieranie nauki, które jest dostosowane do indywidualnych potrzeb uczniów,
- istnienie szans na podejmowanie przez uczniów ryzyka bez strachu przed niepowodzeniem.

Materiały dla nauczycieli przygotowane w oparciu o bibliografię:

1. B. Sawa „Jeśli dziecko źle czyta i pisze”, Warszawa, 1994.
5. J. Baran, „Co robić, żeby dziecko sprawniej czytało i pisało, dorosły przetrwał> opracowanie dla terapeutów i rodziców”, Gdańsk, 2009.
6. „Mini – max o dysleksji” - pr. zb. pod kierunkiem D. Mielcarek, Warszawa 2006
7. Marta Bogdanowicz, Anna Adryjanek: „*Uczeń z dysleksją w szkole*” Poradnik nie tylko dla polonistów, Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON, Gdynia 2004.
8. M. Bogdanowicz, *Ryzyko dysleksji – problem i diagnozowanie*, Gdańsk 2003.
9. Firkowska-Mankiewicz A.: Czynniki biopsychiczne a przestępczość nieletnich. Warszawa 1972, PWN.
10. Formański J.: *Psychologia* . Warszawa 1998, Wydawnictwo Lekarskie PZWL.
11. Herman Lewis J.: *Przemoc - uraz psychiczny i powrót do równowagi* . Gdańsk 1998, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
9. *Klasyfikacja zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w ICD - 10. Rewizja Opisy kliniczne i wskazówki diagnostyczne.* Kraków - Warszawa 1997, Uniwersyteckie Wydawnictwo Medyczne "Vesalius" Instytut Psychiatrii i Neurologii.
10. Łobocki M.: *Trudności wychowawcze* Warszawa 1989, WSiP
11. Spionek H.: *Zaburzenia rozwoju uczniów a niepowodzenia szkolne* . Warszawa 1975, PWN.